

Tisková zpráva

Zájem o politiku a názory na podílení se občanů na rozhodování - únor 2019

- ⊙ Téměř polovina (47 %) české veřejnosti se obecně o politiku zajímá (velmi 8 %, spíše 39 %) a tato míra zájmu je v posledních jedenácti letech v podstatě stálá.
- ⊙ Větší zájem je o politické dění v naší zemi (58 % dotázaných se zajímá) než o politické dění ve světě (41 %) či v EU (38 %). Od počátku sledování v roce 2008 o 6 procentních bodů poklesl zájem o dění v naší zemi a naopak vzrostl zájem o dění v EU (rovněž o 6 procentních bodů), zájem o dění ve světě se statisticky významně nezměnil.
- ⊙ O významných místních otázkách by měli rozhodovat především občané (78 % odpoví určitě a spíše ano). Rozhodování o významných společenských otázkách by necelá polovina (49 %) dotázaných nechala na občanech a srovnatelně velký podíl (48 %) na politicích.
- ⊙ Naopak u významných zákonů a mezinárodních smluv se dotázaní většinou přiklání k názoru, že by o nich měli rozhodovat politici – u významných zákonů je spíše nebo určitě pro politiky 77 % veřejnosti, u významných mezinárodních smluv 82 %.

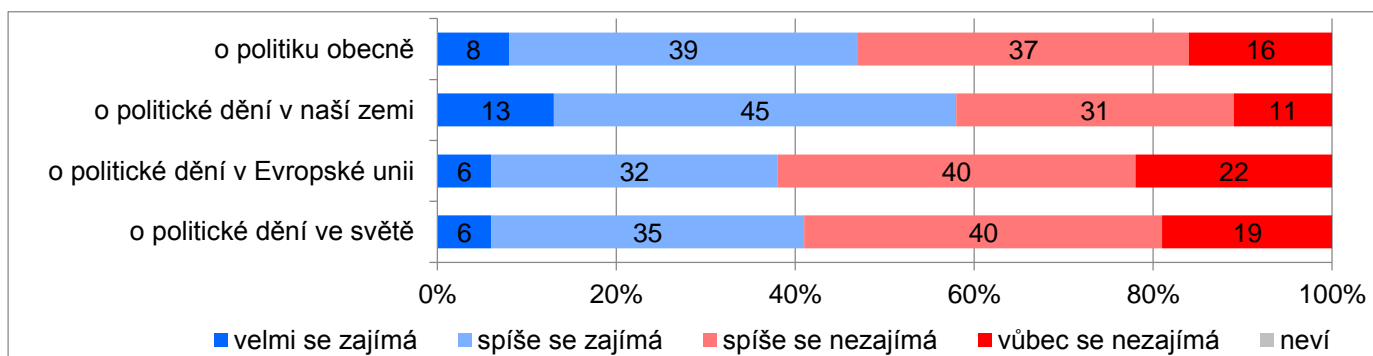
Zpracovala:
Radka Hanzlová
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 583; e-mail: radka.hanzlova@soc.cas.cz

V únorovém šetření dotazovalo Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR dvě sady otázek týkajících se jednak zájmu občanů o politiku a jednak názoru na podíl politiků a občanů na rozhodování.

Nejdříve se dotazovaní vyjadřovali k tomu, jak se zajímají či nezajímají o politiku. Nejvíce se česká veřejnost zajímá o politické dění v naší zemi (58 % se zajímá, 42 % se nezajímá). Necelá polovina dotázaných (47 %) se pak zajímá o politiku obecně, naopak 53 % respondentů deklaruje, že se o politiku obecně v současnosti nezajímá. Pokud jde o politické dění v Evropské unii, zajímají se o něj necelé dvě pětiny (38 %) občanů, u více než tří pětín (62 %) zájem nevzbuzuje. O politické dění ve světě se zajímá o trochu větší procento dotázaných, konkrétně 41 %, necelé tři pětiny (59 %) se o něj naopak nezajímají. Všechny čtyři dotazované položky zájmu o politiku jsou vzájemně propojené – korelace mezi nimi je statisticky významná a dosahuje hodnot 0,7 až 0,8 (Pearsonův korelační koeficient).

Graf 1: Zájem o politiku (v %)¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 2. – 13. 2. 2019, 1064 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

¹ Znění otázky: „Jak moc se v současné době zajímáte a) o politiku obecně, b) o politické dění v naší zemi, c) o politické dění v Evropské unii, d) o politické dění ve světě?“ Varianty odpovědí: velmi se zajímá, spíše se zajímá, spíše se nezajímá, vůbec se nezajímá.

Časové srovnání v tabulce 1 ukazuje proměny zájmu o různé úrovně politiky od roku 2008. Vidíme, že česká veřejnost se poměrně stabilně dělí přibližně na polovinu těch, kteří se o politiku obecně zajímají a polovinu těch, kteří se o politiku obecně nezajímají, přičemž nezájem mírně převažuje. Zároveň je z tohoto srovnání patrné, že se v průběhu času snížila velikost podílu těch, kteří se zajímají o politické dění v naší zemi, a naopak o něco vzrostl podíl lidí, které toto dění nezajímá (nárůst nezájmu i pokles zájmu o 6 procentních bodů v porovnání s šetřením z roku 2008), přičemž k poklesu zájmu došlo již v roce 2009 a od té doby je situace v podstatě stabilní. Pokud se podíváme na zájem o dění ve světě, vidíme, že trend zájmu je kolísavý a zřejmě reflektuje události ve světě. Aktuální výsledek je statisticky srovnatelný se všemi provedenými výzkumy od roku 2008 vyjma výzkumů z let 2013 a 2014, kdy byl zájem o politické dění ve světě nižší a také roku 2017, kdy byl zájem naopak vyšší. Zájem o politické dění v EU mezi lety 2013 až 2016 letech významně vzrostl (o 9 procentních bodů), přičemž vyšší zájem byl zaznamenán i v roce 2017. Do dalšího šetření v roce 2018 došlo k mírnému poklesu zájmu (o 4 procentní body), nicméně letošní šetření tento pokles nepotvrdilo, naopak došlo k mírnému (statisticky nevýznamnému) nárůstu zájmu, pravděpodobně v souvislosti se situací okolo odchodu Velké Británie z EU.

Tabulka 1: Zájem o politiku - časové srovnání (v %)

	II/08	II/09	VI/09	II/10	II/11	II/12	II/13	II/14	II/15	II/16	II/17	II/18	II/19
o politiku obecně	47/53	46/53	44/56	48/52	46/54	46/53	47/53	45/55	46/54	45/54	48/52	47/52	47/53
o politické dění v naší zemi	64/36	59/41	58/42	61/39	58/42	61/39	59/41	59/41	57/43	56/44	57/43	58/42	58/42
o politické dění v EU	32/68	35/64	32/68	30/70	30/70	39/60	31/68	32/68	38/61	40/59	39/61	35/64	38/62
o politické dění ve světě	40/59	45/53	44/56	40/59	39/60	40/59	36/63	37/63	45/54	42/58	46/54	40/59	41/59

Pozn.: Podíly velmi+spíše se zajímá a velmi+spíše se nezajímá; dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“. Položky seřazeny sestupně podle podílu zajímá se v aktuálním výzkumu.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Vzhledem k výše uvedené provázanosti obecného zájmu o politiku se zájmem o politické dění u nás, v EU i ve světě stačí vliv sociodemografických charakteristik respondentů na rozložení názorů ilustrovat na zájmu o politiku obecně. Zjistili jsme očekávané rozdíly: zájem o politiku je výrazně vyšší u mužů než u žen (54 % ku 42 % v součtu velmi + spíše se zajímá), u nejstarší generace oproti věkové kohortě 20-29 let (62 % ku 34 %, pro kohortu 15 až 19 let je to jen 21 %), u dotázaných s vysokoškolským vzděláním oproti dotázaným se středoškolským vzděláním bez maturity nebo vyučených (66 % ku 43 %, u respondentů se základním vzděláním je to pouze 33 %), u lidí s dobrou životní úrovní oproti těm, kteří deklarují životní úroveň své domácnosti jako špatnou (55 % ku 35 %). Co stojí za zvláštní pozornost, je rozdíl mezi těmi, kteří se hlásí k politickému středu (40 % v součtu velmi + spíše se zajímám), oproti jak respondentům řadícím se na škále politické orientace jednoznačně nalevo i jednoznačně napravo (56 % zájmu u jednoznačné levice, respektive 60 % u jednoznačné pravice).

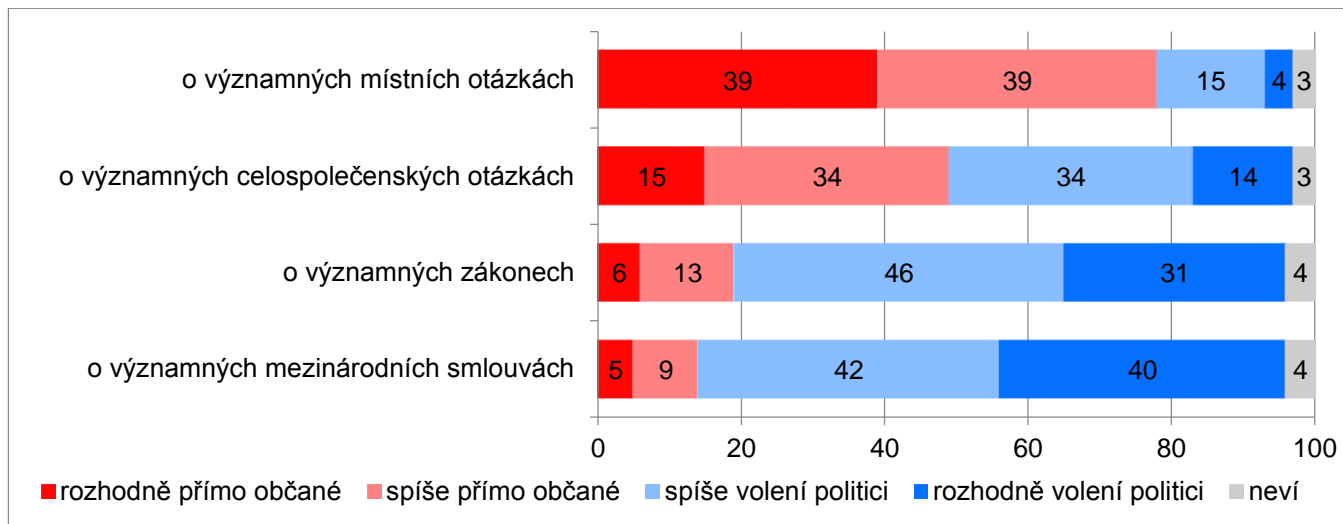
Druhá sada otázek zjišťovala, ve kterých případech by se měli na rozhodování podílet volení zástupci a ve kterých přímo občané.² V podstatě jde o názor, co by mělo a co nemělo být předmětem rozhodování pomocí nástroje přímé demokracie, tj. referenda, i když tento pojem nebyl v otázce použit.

Necelé čtyři pětiny (78 %) se domnívají, že o významných místních otázkách by měli rozhodovat přímo občané (39 % shodně „rozhodně přímo občané“ i „spíše přímo občané“), 19 % dotázaných by přenechalo rozhodování voleným politikům. V případě významných celospolečenských otázek by rozhodování nechala na občanech necelá polovina (49 %) respondentů (15 % rozhodně, 34 % spíše), a statisticky srovnatelný podíl veřejnosti (48 %) by jej ponechal v rukách politiků (34 % spíše a 14 % rozhodně). Rozhodování o zákonech a mezinárodních smlouvách by naopak většina oslovených občanů svěřila voleným zástupcům. V případě významných zákonů je pro přímé rozhodování

² Znění otázky: „Měli by podle Vás v následujících případech rozhodovat volení politici nebo přímo občané? O významných zákonech, o významných mezinárodních smlouvách, o významných celospolečenských otázkách, o významných místních otázkách.“ Varianty odpovědí: rozhodně volení politici, spíše volení politici, spíše přímo občané, rozhodně přímo občané.

občanů necelá pětina (19 %) dotázaných (naopak 77 % je pro rozhodování politiků) a pro rozhodování občanů o významných mezinárodních smlouvách se vyslovilo jen 14 % respondentů (a 82 % by ponechala rozhodování na politikách). Pro podrobný přehled výsledků viz graf 2.

Graf 2: Kdo by měl rozhodovat v následujících případech? (%)

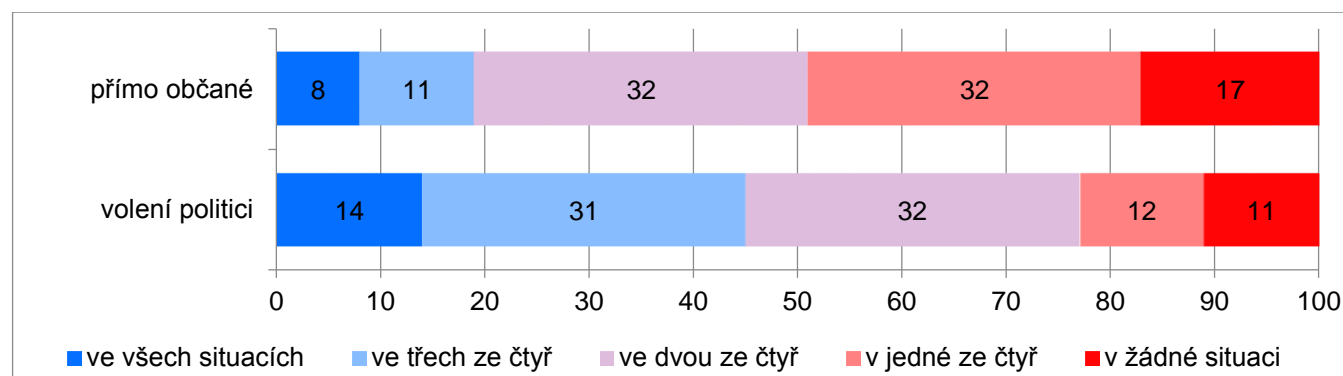

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre odpovědí „rozhodně přímo občané“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 2. – 13. 2. 2019, 1064 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Pokud všechny zkoumané rozhodovací situace shrneme dohromady a prozkoumáme je z hlediska toho, v kolika případech respondenti přisoudili rozhodování voleným politikům a v kolika přímo občanům, dostaneme výsledek, který zachycuje graf 3. Z něj vyplývá, že skupiny, jež zaujímají v této otázce krajní stanovisko buď ve prospěch rozhodování volených politiků, nebo naopak ve prospěch přímého rozhodování občanů, jsou zhruba stejně velké na úrovni desetiiny souboru (14 % u volených politiků, 8 % u přímého rozhodování ze strany občanů). Rozdíl ve prospěch rozhodování volených politiků pak tvoří hlavně skupina těch, kdo politikům přisuzují tři ze zkoumaných oblastí (31 %), zatímco analogická skupina preferující přímé rozhodování občanů ve třech oblastech zaujímá jen 11 % veřejnosti. Zrcadlově se tento poměr promítá do rozdílu v jedné ze čtyř situací.

Graf 3: Počet situací, ve kterých mají spíše či rozhodně rozhodovat... (%)

Pozn.: Jde o součet výskytu variant příslušných odpovědí „spíše“ a „rozhodně“ u všech čtyř zkoumaných situací.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 2. – 13. 2. 2019, 1064 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podrobnější analýza ukázala, že preference rozhodování volených politiků stoupají se zlepšujícím se hodnocením životní úrovně domácnosti a mírně také s rostoucím vzděláním. Určitá souvislost byla zjištěna i s levopravou politickou orientací, když k rozhodování politiků tíhnou ve zvýšené míře ti, kdo se hlásí k pravici.

Z hlediska časového srovnání (viz tabulku 2) nedošlo v porovnání s předchozím šetřením k žádným statisticky významným změnám. V případě rozhodování o místních otázkách bylo v aktuálním šetření dosaženo nejnižší (v případě rozhodování občanů) a naopak nejvyšší (v případě volených politiků) hodnoty od počátku sledování (od roku 2010). Podobný výsledek byl zaznamenán i v případě rozhodování o významných celospolečenských otázkách a o významných zákonech, kdy v případě obou možností u rozhodování přímo občany byla vyrovnána nejnižší hodnota a naopak u rozhodování volených politiků bylo dosaženo nové maximální hodnoty.

Tabulka 2: Kdo by měl rozhodovat v následujících případech? - vývoj (v %)

	občané/politici									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
o významných místních otázkách	81/15	85/12	83/14	84/13	85/13	83/14	81/16	83/15	81/16	78/19
o významných celospolečenských otázkách	53/41	54/42	58/38	59/36	56/40	54/41	54/41	52/45	49/45	49/48
o významných zákonech	19/76	32/64	30/65	33/62	28/69	25/71	31/65	23/73	20/75	19/77
o významných mezinárodních smlouvách	9/86	13/83	21/75	19/75	14/82	13/83	18/77	15/82	14/82	14/82

Pozn.: V roce 2010 byla otázka položena bez adjektiva „významný“ u všech položek. Rozdíly v četnostech u meziročního srovnání 2010 - 2011 tak mohou být způsobeny touto změnou a nelze je jednoznačně přičítat pouze posunům v názorech občanů.

Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v19-02</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>2. - 13. 2. 2019</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1064</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>221</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PO.45, PD.86</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>pd190307</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>7. března 2019</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Radka Hanzlová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velikých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíří námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.
